

Eduskunta
hallintovaliokunta

Hallintovaliokunnan kokous 6.6.2024

Maahanmuuttoviraston lausunto hallintovaliokunnalle

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Virastolla on ollut mahdollisuus osallistua myös hallituksen esityksen valmisteluun ja viraston näkemyksiä on siinä huomioitu.

Ulkomaalaislain 36 §:ään esitettyjen muutosten tavoite nykyistä täsmällisemmästä sääntelystä on kannatettava. Viraston arvion mukaan muutokset edistäisivät tavoitetta. Muutokset heijastuisivat viraston toimintaan monin tavoin. Esimerkiksi hakemusten selvittämistä, päätösharkintaa ja päätösten perustelemista olisi mukautettava uuden sääntelyn pohjalta. Selkiyttämisestä huolimatta uudestakin sääntelystä oletettavasti nousisi esiin oikeudellisia kysymyksiä ja tulkinnanvaraisuutta, minkä osalta uuden oikeuskäytännön kehittyminen veisi oman aikansa. Kuten esityksessä todetaan, pääosa 36 §:n muutoksista perustuisi kuitenkin nykyiseen sääntelyyn ja sen aikana muodostuneeseen oikeuskäytäntöön. Se osaltaan helpottaisi uuden sääntelyn soveltamista.

Myös henkilöllisyyden todentamista koskevan sääntelyn tarkentaminen ja siihen liittyvien käsitteiden selkiyttäminen on kannatettavaa. Samoin turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeuden kestoä koskeva muutos olisi aiheellinen tarkennus, joka selkiyttäisi epäselväksi koettua sääntelyä.

Henkilöllisyyden todentamisesta Maahanmuuttovirasto toteaa, että matkustusasiakirjavaatimuksessa olisi tärkeää huomioida myös kansalaisuudettomat henkilöt ja sellaisten valtioiden kansalaiset, jotka eivät voi saada Suomen hyväksymiä matkustusasiakirjoja. Olisi tärkeää, ettei laissa asetettaisi näitä ryhmiä epäyhdenvertaiseen asemaan.

Lainsoveltajana Maahanmuuttovirasto kaipaava vielä täsmennystä muutamaan kohtaan, jotta laki ja sen esityöt olisivat mahdollisimman selkeät ja yksiselitteiset. Täsmennystä pyydetään vielä kaistanvaihtoon. Esityksessä lainsäätäjän tarkoituksena tuodaan useaan otteeseen esiin, että kansainvälistä suojelua hakenut ja kielteisen päätöksen saanut ulkomaalainen ei voisi hakea ja saada työ- tai koulutusperusteista oleskelulupaa Suomesta, vaan hakumenettelyssä sovellettaisiin muihin maahan päässeisiin ulkomaalaisiin verrattuna ehdottomammin ulkomaalaislaissa säädettyä pääsääntöä. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene, että itse hakeminen estettäisiin, vaan hakemus joko jätettäisiin tutkimatta tai ratkaistaisiin kielteisenä. Jos hakeminen on tarkoitus estää, tämä edellyttää merkittävää järjestelmäkehitystä sähköisessä asiointipalvelussa Enter Finlandissa sekä ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmä UMAssa. Järjestelmäkehityksen

kustannukset ja vaikutukset Maahanmuuttoviraston toimintaan tulisi arvioida. Myöskään hakemuksen käsittelymaksua ei tällöin tulisi periä hakijoilta. Jos hakemusmaksu vastaanotetaan ja hakemus käsitellään, ei sitä sinänsä jätetä tutkimatta samaan tapaan kuin kansainvälistä suojelua koskeva hakemus voidaan jättää tutkimatta, vaan kyse olisi tosiasiallisesti hakemuksen ratkaisemisesta kielteisenä luvan myöntämisen edellytysten jäädessä täyttymättä hakijan historian vuoksi.

Esityksen perusteella jää vielä epäselväksi, onko tarkoituksena myös jättää ne hakemukset tutkimatta, joissa hakijalle on turvapaikkamenettelyssä myönnetty oleskelulupa esimerkiksi ulkomaalaislain 52 §:n 52 a §:n perusteella ja hän hakee oleskelulupaa työnteon perusteella. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi, kun ilman huoltajaa maahan tulleelle alaikäiselle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 52 §:n perusteella eikä hän enää täysi-ikäiseksi tultuaan täytyä ulkomaalaislain 52 §:n edellytyksiä, mutta voisi täyttää esimerkiksi työperusteisen oleskeluluvan edellytykset. Lisäksi olisi tärkeä täsmentää vielä, perusteluissa ja vaikutusten arvioinnissa, onko tarkoituksena, että jätetään tutkimatta myös ne oleskelulupahakemukset, joissa turvapaikanhakijalle on nykyisen lain perusteella myönnetty oleskelulupa esimerkiksi työnteon perusteella ja hän hakee jatko-oleskelulupaa tähän. Jos kaikille henkilöille, jotka ovat joskus hakeneet turvapaikkaa ja joille on myönnetty oleskelulupa jo jollakin muulla perusteella, tehdään jatkossa tutkimatta jättäminen, koskisivat vaikutukset myös henkilöitä, jotka ovat Suomessa esimerkiksi työperusteisilla oleskeluluvilla ja siten huomattavasti suurempaa joukkoa kuin esityksessä on arvioitu. Jos hallituksen esityksen pykälän sanamuodot ja perustelut pysyvät ehdotetun mukaisina, Maahanmuuttovirasto tulkitsee, että pykälä koskee kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat joskus hakeneet Suomessa kansainvälistä suojelua kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa tämän jälkeen poistumatta riippumatta siitä, millä oleskeluluvalla henkilö Suomessa oleskelee, minkälaisen päätöksen hän on kansainvälistä suojelua koskevaan hakemukseensa saanut ja milloin hän on kansainvälistä suojelua Suomesta hakenut. Siten Maahanmuuttovirasto jättäisi nyt ehdotetun muutoksen tullessa voimaan kaikkien edellä mainittujen henkilöiden jatko-oleskelulupaa työnteon, elinkeinon harjoittamisen tai opiskelun perusteella hakevien hakemukset tutkimatta, vaikka heillä olisi ollut aiempi oleskelulupa kyseisellä perusteella tai jollakin muulla perusteella.

Maahanmuuttoviraston toimintaedellytyksiin lakimuutoksen esitetty voimaantulo 1.7.2024 aiheuttaa ongelmia tilanteessa, jossa samanaikaisesti on ratkaistavana poikkeuksellinen kokonaisuus luonnonmarjanpoimijoiden työntekijän oleskelulupahakemuksia. Taustalla on ulkoministeriön päätös olla myöntämättä Schengen-viisumeita Bangkokin edustustosta luonnonmarjanpoimintaan alaa läpileikkaavan ihmiskauppariskin vuoksi. Edustuston tunnistautumisaajanvarausten perusteella on tiedossa, että hakemuksia tulee käsiteltäväksi ainakin 1400. Sesonkiluonteisuuden vuoksi hakemukset pyritään priorisoidusti ratkaisemaan kesäkuun 2024 aikana, viimeistään heinäkuun alussa. Priorisoinnista johtuen nyt aiemmin kansainvälistä suojelua hakeneiden vireillä olevat 143 työntekijän oleskelulupahakemusta jäisivät ratkaistavaksi lakimuutoksen jälkeen. Luonnonmarjanpoimijoiden priorisointi asettaisi heidät siten epäedulliseen asemaan normaaliin ajanjaksoon nähden. Määrä on merkittävä vuosittain

turvapaikanhakutaisille myönnettyihin n. 200 työntekijän oleskelulupaan nähden.

Maahanmuuttovirasto katsoo, että hallituksen esityksen perusteluja ulkomaalaislain 58 §:n osalta olisi tärkeää täsmentää, jotta niistä tulee ilmi tarkalleen, missä tilanteissa lupaa ei tulisi peruuttaa. Lain nykyisen sanamuodon mukaisesti virasto on peruuttanut luvan tilanteissa, joissa ei ole enää olemassa perustetta, jolla lupa myönnettiin. Jos hakija on peruuttamisharkinnan aikana hakenut jatko-oleskelulupaa eri perusteella ja oleskeluluvan edellytykset tällä uudella perusteella täyttyvät, peruutetaan edellinen lupa ja hakijalle myönnetään luvan peruuttamispäivästä alkaen jatko-oleskelulupa uudella perusteella. Maahanmuuttovirasto siis katsoo, että lakia olisi tulkittava siten, että tilanteesta riippumatta oleskelulupa tulisi peruuttaa, jos ei ole enää olemassa perusteita, jolla lupa myönnettiin. Ulkomaalaislain 66 a § huomioidaan aina sen soveltuessa. Jotta voitaisiin varmistua, että henkilö oleskelee Suomessa tarkoituksenmukaisella oleskeluluvalla, hakijan tulisi aina oleskeluluvan perusteen muuttuessa ilmoittaa asiasta Maahanmuuttovirastolle ja hakea oleskelulupaa uudella perusteella.

Ylijohtaja

Ilkka Hahtela

Erityisasiantuntija

Siiri Veijonen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 04.06.2024 klo 11:53. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto, lupa- ja kansalaisuusosaston johtaja, kansainvälisen suojelun osaston johtaja, prosessinomistajat, oikeuspäälliköt, johtavat asiantuntijat